

SPRAWOZDANIE Z EWALUACJI PROGRAMU ZAJĘĆ GRUPOWYCH DLA OSÓB MAJĄCYCH PROBLEM ZE ZŁOŚCIĄ, AGRESJĄ I STOSUJĄCYCH PRZEMOC W RODZINIE w 2020 r. (opracował: Leszek Underowicz)

WSTĘP

Przemoc domowa to zamierzone i wykorzystujące przewagę sił działanie skierowane przeciw drugiemu człowiekowi, które narusza prawa i dobra osobiste oraz powoduje cierpienie i szkody.

Z działań pomocowych wynika, że osoby stosujące przemoc często prezentują małe zainteresowanie zmianą swojego funkcjonowania. Wynika to między innymi z tego, że relacje w których mogą wykazać swoją władzę i wyższość, są dla nich źródłem kompensacji deficytów w różnych sferach życia. Inną grupę osób stanowią takie, które nie mają świadomości, że ich postępowanie jest dla innych krzywdzące. W tym też zapewne należy upatrywać niektórych z powodów, dla którego osoby te trudno skłonić do sięgnięcia po pomoc, w wyniku której agresywne zachowanie mogłyby zastąpić reakcją bardziej opanowaną i zrównoważoną. Ludzie ci często bowiem nie zdają sobie sprawy z korzyści płynących z unikania przemocy, a też działania interwencyjne, które wobec nich są wdrażane, koncentrują się bardziej na eksponowaniu konsekwencji wynikających z niewłaściwego zachowania. O konsekwencjach tych należy z całą pewnością informować, lecz z drugiej strony warto pamiętać o motywowaniu do podjęcia starań zmierzających do zmiany zachowania. Właśnie zajęcia o charakterze psychoedukacyjnym adresowane do osób stosujących przemoc, mają na celu dostarczenie podstawowych narzędzi do wzbudzenia refleksji nad swoim postępowaniem, by w kolejnym etapie pojawiła się chęć do pracy nad dalszą i trwałą zmianą.

Inna grupa osób która może trafiać na zajęcia to takie, które czują niezadowolenie ze swojego postępowania, pragną zmiany, lecz nie wiedzą jak ją osiągnąć.

Generalnie jednak, większość osób mających problem z opanowaniem złości i agresji decyduje się na sięgnięcie po pomoc, bazując na tzw. motywacji zewnętrznej. Oznacza to, że w sytuacji wszczętych np. procedur prawnych, będących konsekwencją używania napastliwych zachowań, człowiek jest bardziej skłonny zgłosić się po pomoc choćby po to, aby minimalizować przykre dla siebie następstwa prawne.

Spotkania grupowe realizowane w Centrum Pracy Socjalnej w ramach działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Chorzowie, adresowane są do osób mających problem ze złością, agresją i stosujących przemoc domową, bez względu na rodzaj motywacji którym się kierują trafiając na zajęcia.

CELE PROGRAMU

Celem głównym jest powstrzymanie i ograniczenie zjawiska przemocy w rodzinie.

Cele szczegółowe:

- uzyskanie większej świadomości własnych zachowań,
- zrozumienie zjawiska przemocy,
- zidentyfikowanie i kontrolowanie własnych agresywnych zachowań,

- wskazówki dotyczące możliwości dokonywania zmian w oparciu o własne wybory,
- zmiana własnych przekonań dotyczących przemocy,
- szukanie nowych, spokojnych i zrównoważonych sposobów radzenia sobie w sytuacjach trudnych i stresowych.
- W przypadku osób deklarujących gotowość do podjęcia działań na rzecz zmiany sytuacji – diagnoza i ewentualne zaproszenie do udziału w zajęciach lub przekierowanie do odpowiedniego specjalisty przed udziałem w spotkaniach.

SPOSÓB NABORU UCZESTNIKÓW

Uczestnicy rekrutowani byli spośród klientów OPS oraz w wyniku procedury „Niebieskie Karty”. Możliwe było również samodzielne zgłoszenie się osób zainteresowanych pomocą.

METODY PRACY

Spotkania indywidualne. Ich celem było głównie wstępne zdiagnozowanie sytuacji klienta, rozeznanie jego wstępnych potrzeb oraz zrozumienie jego perspektywy widzenia sytuacji. Jednakże możliwość ukończenia udziału w programie uzależniona jest od udziału w spotkaniach grupy.

W okresie pandemii część klientów pozostawała w indywidualnym kontakcie zdalnym (konsultacje telefoniczne, Zoom, Skype).

Spotkania grupowe. Miały na celu rozmowy, dyskusje, mini wykłady, projekcja filmu, ćwiczenia oparte o konkretne struktury zadaniowe, burza mózgów.

TERMIN REALIZACJI

Od stycznia do grudnia 2020. Dzięki kilkuletnim doświadczeniom możliwe było zachowanie ciągłości pracy i prowadzenie zajęć grupowych bez zbędnych przerw w kolejnych edycjach spotkaniowych.

OSOBY PROWADZĄCE

Edycja programu prowadzona była przez Marię Zięciak i Leszka Underowicza – pracowników merytorycznych prowadzących zajęcia grupowe i kontakt indywidualny. Koordynatorem programu był Marcin Weindich.

TEMATYKA SPOTKAŃ INDYWIDUALNYCH GRUPOWYCH

Tematyka spotkań obejmowała zagadnienia związane z problematyką przemocy domowej, zachowań agresywnych, sytuacji wyzwalających napięcie i wybuch, radzenia sobie ze stresem, komunikacji interpersonalnej, uświadomienia sobie potrzeb swoich i innych ludzi, rozwiązywania sytuacji konfliktowych i wywołujących napięcie w sposób uwzględniający interesy wszystkich stron na bazie negocjacji. Jak okazało się w praktyce, tematyka ta odpowiadała uczestnikom ponieważ sprzyjała innemu niż dotychczas rozumieniu sytuacji związanych z agresywnymi zachowaniami, a także szukaniu nowych, konstruktywnych, sposobów radzenia sobie w trudnych okolicznościach.

EFEKTY PROGRAMU

Do zbadania efektów zrealizowanych zajęć wykorzystano ankietę ewaluacyjną, którą uczestnicy wypełnili na ostatnim, podsumowującym spotkaniu. Natomiast nie badano efektywności samych spotkań indywidualnych, gdyż ich głównym celem jest zbudowanie relacji i zaproszenie do udziału w grupie lub przekierowanie do innej, specjalistycznej pomocy.

Ewaluacja ilościowa:

Edycję prowadzoną w 2020 roku rozpoczęło 40 osób.

Spotkania grupowe ukończyło 13 osób (1 kobieta i 12 mężczyzn) .

Przerwało swój udział w programie 19 osób.

W programie nadal bierze udział 8 osób

Ewaluacja jakościowa:

Ankieta ewaluacyjna została podzielona na 4 obszary:

Tematyka szczególnie istotna dla uczestników:

Większość uczestników podało informację, że wszystkie tematy były ważne, natomiast część osób wskazało, że kwestie związane z radzeniem sobie z emocjami (rozpoznawanie ich u siebie), sposoby uspokojenia się i wyciszenia oraz komunikacją były istotne i przydatne. Rozwinięta zatem zostanie ta część tematyki. Uczestnicy wskazywali również, że forma prowadzenia zajęć jest dla nich odpowiednia – są one prowadzone w formie dyskusji z elementami edukacji oraz w formie aktywnych ćwiczeń, które pozwalają na zmianę postaw.

Osobiste korzyści:

Z informacji klientów kończących udział w pracy grupy wynikało, że w większości dostrzegali oni korzyści własne. Wynika to również z pozytywnej ewaluacji rocznej dotyczącej osób, które kończyły edycję programu we wcześniejszym okresie. W znaczącej większości nie dochodziło do powrotu do zachowań przemocowych.

Trudności:

Pomimo wskazywanych trudności w niektórych tematach nie ma możliwości ich zmodyfikowania lub usunięcia, gdyż są one absolutnie niezbędne do prawidłowego procesu zmiany.

Okres pandemii, który spowodował konieczność zawieszenia spotkań.

Metody pracy najbardziej nośne w ocenie uczestników to:

rozmowa, możliwość wypowiedzenia się na forum grupy i komentarze prowadzących o charakterze edukacyjnym. Te formy zostaną zachowane.

WNIOSKI KOŃCOWE

Podsumowując edycje „Programu dla osób mających problem ze złością, agresją i stosujących przemoc w rodzinie”, po analizie ankiet, należy stwierdzić, że główne założenia

programowe zostały w większości zrealizowane. Niestety ograniczenia kontaktu spowodowały zmniejszenie się ilości uczestników.

W większości uczestnicy zajęć uruchomili refleksję na temat swoich dotychczasowych relacji z członkami rodziny, znajomymi czy współpracownikami uznając, że np. inny, niż ich własny, punkt widzenia nie zawsze oznacza atak. Sytuacja taka może bowiem stanowić punkt wyjścia do rozmowy w celu wypracowania kompromisu, lub pozostania przy swoim zdaniu bez konieczności uruchamiania agresywno-obronnych zachowań.

- Ważna jawi się w kontakcie z osobami stosującymi przemoc kwestia relacji pomiędzy osobami prowadzącymi a uczestnikami zajęć. Konieczna jest akceptacja i asymilacja perspektywy klientów, która stanowi bazę do budowania wzajemnego zaufania. Zaufanie to jest konieczne do otwartego i szczerego dialogu służącego poznaniu swoich postaw i przekonań.
- W związku z tym, iż uczestnicy zajęć zauważają zmianę po zakończeniu programu, wskazane wydaje się podtrzymywanie kontaktu z nimi celem utrwalania procesu zmian. W okresie sprawozdawczym wyraźnie zauważono, iż uczestnicy poprzednich edycji w razie wystąpienia problemów chętnie korzystają ze spotkań indywidualnych lub przychodzą ponownie na spotkania grupowe. Nie zawsze jest wtedy konieczność ponownego kończenia całego cyklu.
- Wyraźnie również widać, iż wymiar sprawiedliwości bardziej niż do tej pory konsekwentnie podchodzi do kwestii realnej zmiany sytuacji.
- Każda edycja była merytorycznie dostosowana do możliwości intelektualnych uczestników. W tym roku ze względu na wyjątkową różnorodność możliwości klientów było to wyjątkowo wymagające.
- Wartościowe wydaje się urozmaicenie zajęć czy to fragmentami filmów i ich analizie czy też elementami relaksacji. Dało się zauważyć, iż tematy bardziej wglądowe i wymagające pracy własnej uczestników były możliwe do przeprowadzenia w wyżej wymienionych okolicznościach.
- Wartością jawi się różnorodność wśród uczestników zajęć pod różnymi względami np. płci (możliwość analizy przekonań i postaw związanych z rolami, stereotypami), wieku (wzajemny szacunek), poziomu intelektualnego (wzajemna tolerancja, nauka cierpliwości) itp.

W 2021 roku będzie kontynuowana praca w tak wypracowanej formule